

Oponentský posudek na bakalářskou práci Kateryny Romanovské

Queer utopie: alternativní realita v kontextu hudební queer scény současné Ukrajiny

Kateryna Romanovska pro svou absolventskou práci zvolila nevšední avšak za současné politicko-společenské konstelace vysoce relevantní téma konstrukce queer utopie prostřednictvím hudební produkce na post-majdanské Ukrajině. Předložená práce je případovou studií desetiminutového videa *Sex, lekarstvennoje, rock-n-roll* z dílny kapely Lyudska podoba, kterou autorka zevrubně analyzuje na pozadí probíhajícího diskursivního ustavování nové, vůči sovětské minulosti se vymezující koncepci ukrajinského občanství. Práce dobře poukazuje na pnutí, které nastalá situace přináší: legitimizace nové ukrajinské identity je sice progresivní a vstřícnější vůči etnickým či náboženským diferencím, zároveň však stojí, jak autorka příhodně poznamenává, na vylučování disentních sexuálních identit. Z tohoto podhoubí pak dle Romanovské vyrůstá snaha Lyudske podoby o vytvoření inkluzivního, otevřeného topu – místa, které normativní formy bytí lidských jedinců neoktrojuje, ale naopak subvertuje a směřuje do oblasti queer utopie.

Bakalářská práce se svým interdisciplinárním zacílením rozkročuje mezi disciplíny hudební vědy, kulturních studií, jakož i genderových a queer studií. Tento interdisciplinární charakter je rozhodně vítán. Autorka velmi dobře propojuje svůj robustní teoretický aparát s vlastní, sofistikovanou a velmi dobře vyargumentovanou interpretací zkoumaného audiovizuálního materiálu; její přístup je výsostně analytický, hloubavý a akademicky „pocitivý“ k detailům. Nejedná se tedy v žádném případě o deskripci díla, jehož téma se zdá být líbivé a – lidově řečeno – „frčí“. Naopak, studentka napříč textem práce dokládá svou kompetenci orientovat se v komplexních teoretických rámcích queer teorie a genderových studií a pracovat s teoreticky i metodologicky náročnými akademickými texty z této oblasti (Butler, Muñoz, Halberstam, Aínsa, Bloch). Chtěla bych zde především vyzdvihnout perfektní vytěžení pojmu utopie a takřka bezešvé propojení Blochova a Muñozova uchopení konceptu pro teoreticko-analytické zarámování předložené analýzy. Neméně přesvědčivé je potom autorčino – smím-li si vypůjčit termín z literární vědy – „pozorné čtení“ hudební i hlasové složky videa v poslední kapitole práce a její schopnost využít konceptu utopie, respektive queer utopie pro inspirativní a mnohovrstevnaté rozklíčování tvorby Lyudske podoby.

Formálně je práce až na pár překlepů velmi dobře zvládnutá, přehledně a logicky strukturovaná, a s relevantní bibliografií (byť v jejím seznamu chybí odkaz k rozhovoru, který autorka vedla s frotmanem kapely Lyudska podoba, a ze kterého cituje na str. 38, a Blochovy teorie jsou extrahovány ze sekundární, nikoliv primární literatury). Jakkoliv je práce psaná sofistikovaným akademickým jazykem, místy jsou přechody mezi jednotlivými argumentačními liniemi (či spíše odstavci) mírně zkratkovité; myslím, že ilustrace argumentů na příměrech a příkladech by více

podtrhla řemeslnou bravuru autorčiny interpretace. Některé koncepty jsou jen krátce definované, nebo je definice spíše implicitně obsažena ve výstavbě argumentační linie. Myslím, že by textu slušelo vycizelování definic (např. *astonished contemplation* na str. 23), aby byla práce argumentačně „čistá“ a zbavila se možných interpretačních ambiguit. Podobně je tomu u odkazů v práci; obecně je toto bezvadně zvládnuto, avšak v několika případech by reference přesvědčivosti práce pomohla. Nejsem si například jistá, zda muzikál skutečně „figuruje v zažitých představách jako typický holywoodský produkt těsně spojený s vytvářením duálního obrazu muž-žena“, jak autorka tvrdí na straně 21, ani tím, že lze prostor parku vnímat jako „typické místo pro homosexuální setkávání“ (str. 31). Např. Kateřina Nedbálková ve svém výzkumu české LGBT scény dokládá, že primárním prostorem homosexuálního kontaktu byly/jsou noční kluby, bary a privátní sféra. Rozhodně však lze souhlasit se studentčíným argumentem, že prostor parku, kde se video odehrává, rozmývá hranice mezi veřejnou a soukromou sférou, což je pro queer identity stěžejní téma. Zmíněné výtky jsou však jen dílčími nedostatky, které nijak nesnižují kvalitu této nadstandardní bakalářské práce.

Přesto si dovolím jednu zásadnější poznámku k interpretační „naplněnosti“ práce, což lze diskutovat u obhajoby. Ačkoliv studentka v samotném závěru deklaruje, že si je vědoma, že existence možností širšího čtení díla (například z hlediska feministických pozic a dalších marginalizovaných menšin než jsou „jen“ queer osoby), spokojí se s konstatováním, že takové diskurzy na ukrajinské hudební scéně nyní absentují. Myslím, že i tato vrstva by se měla v předložené analýze promítnout více, než jen závěrečnou douškou. Konkrétně mám na mysli skutečnost, že queer identita je v díle představena dominantně ve formě maskulinní queer identity; femininní element (až na jednu ženskou postavu při tanci) chybí. 1) Ačkoliv queer a gender teorie hranice maskulinity a femininity dekonstruuje, což studentka výborně ukazuje v analýze hudební a hlasové složky zkoumaného díla, vizuální stránka díla tyto cíle zrazuje. Jednoduše, na videu vidíme především muže. Avšak i ženy jsou queer. Jak by hlubší reflexe této skutečnosti rozhojnila možnosti, jak video *Sex, lekarstvennoje, rock-n-roll* číst a vnímat? Nedopouští se dílo, byť nezáměrně, stereotypu, že homosexualita u mužů je sice zásadní hrozba pro utváření národní identity, avšak stále je tato „deviantní“ forma maskulinity přijatelnější, než femininita v jakékoliv podobě? Mnohé výzkumy dokládají, že patriarchální preference se manifestují i ve vztazích mezi queer osobami. Jakým způsobem se podle studentky dílo kapely tomuto patriarchálním primariátu vzpírá? 2) Text písně explicitně opakuje, že muž odpírá druhému muži polibek, aby tak zastřel svou queer touhu. S ohledem na křesťanské interpretace Jidášova zrazujícího polibku, se lze tázat, jak video konvenuje konzervativním představám o queer sexualitě a sexuálních praktikách. Jak by takový pohled na uchopení polibku v díle problematizoval koncept queer utopie jako „dobrého“ místa pro budoucnost? 3) Vedle queer utopií existují v umělecké tvorbě i mnohé feministické dystopie. Pokud je queer utopie nástrojem „pro boj proti silám politického pesimismu“ (str. 21), není pak svým způsobem normativní v tom smyslu, že pesimismus je vylučován a dystopie

proti sociální a politické změně jsou neefektivní? Studentku bych požádala o krátká vyjádření k nastoleným otázkám.

Bakalářskou práci Kateryny Romanovské jsem přečetla s velikým potěšením a zájmem. Jedná se o kompetentně zpracovaný bakalářský akademický text s dalším výzkumným potenciálem do budoucna a jako takový jej **doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou výborně.**

Praha, 3. září 2020

Mgr. et Mgr. Tereza Jiroutová Kynčlová, Ph.D.
Studijní program genderových studií
Fakulta humanitních studií, UK